

Toetsing Wet natuurbescherming

Quicksan zonneveld Wijkerbroek te Wijk bij Duurstede

Eelerwoude werkt

met passie aan een mooi

en groen Nederland

Opdrachtgever:

Sunvest Ontwikkeling B.V.
T.a.v. De heer R. Bulstra
Maarssenbroeksedijk 37
3542 DM Utrecht

Opdrachtnemer:

Eelerwoude
[Onze vestigingen](#)
088-1471100
info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer:	200558
Datum:	17-11-2020
Projectleider:	T. Rood
Opgesteld:	J. Loeffen / I. van Dijk
Gecontroleerd:	M. Leenen
Status:	Definitief
Versie:	3

© 2020 Eelerwoude

Dit rapport is enkelzijdig opgemaakt.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding.....	4
2	Huidige situatie en ontwikkeling.....	5
2.1	Huidige situatie	5
2.2	Voorgenomen ontwikkeling	6
3	Natuurwetgeving en -beleid	8
3.1	Inleiding.....	8
3.2	Bescherming van soorten.....	8
3.3	Bescherming van gebieden	8
3.4	Bescherming van houtopstanden	9
3.5	Natuurnetwerk Nederland	10
4	Methode	12
4.1	Bureauonderzoek	12
4.2	Terreinbezoek.....	12
5	Beschermde soorten.....	13
5.1	Planten	13
5.2	Zoogdieren	13
5.3	Vogels	16
5.4	Reptielen	18
5.5	Amfibieën	18
5.6	Vissen	19
5.7	Ongewervelden	20
6	Conclusie.....	21
6.1	Bescherming soorten	21
6.2	Bescherming gebieden	22
6.3	Bescherming houtopstanden	22
6.4	Natuurnetwerk Nederland	22
6.5	Geldigheid onderzoek	22

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Sunvest Ontwikkeling B.V. is voornemens een zonneveld van circa 16 hectare te realiseren op een perceel ten zuiden van de Broekweg te Wijk bij Duurstede, genaamd Wijkerbroek (Figuur 1). In verband met deze voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden of, en zo ja hoe, deze ontwikkeling gerealiseerd kan worden binnen de kaders van de natuurbescherming.

Eerste stap in deze toetsing is het uitvoeren van een verkennend onderzoek. Middels een bureauonderzoek en een veldbezoek wordt aan de hand van de aanwezige terreintypen en waarnemingen van soorten beoordeeld welke beschermde gebieden en plant- en diersoorten aanwezig (kunnen) zijn. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

Figuur 1. Plangebied waarbinnen zonneveld Wijkerbroek wordt gerealiseerd. Het oranje gearceerde perceel is geen onderdeel van het plangebied; dit perceel behoort aan een andere eigenaar die tevens voornemens is een zonneveld op desbetreffend perceel te realiseren. Bron kaart: Esri, 2020

2 Huidige situatie en ontwikkeling

2.1 Huidige situatie

Het plangebied wordt aan de noordkant omsloten door de Broekweg en aan de zuidkant door de Middenweg West (Figuur 2) en ligt in de gemeente Wijk bij Duurstede provincie Utrecht. Ten noorden ligt het Amsterdam Rijnkanaal. De huidige functie van het totale plangebied betreft agrarisch gebruik waarbij een deel wordt begraasd door schapen en een deel wordt toegepast voor grasteelt. De percelen worden van elkaar gescheiden door waterlopen. Met name langs de Middenweg West staan woningen en boerderijen. Percelen in de directe omgeving worden veelal gebruikt voor de teelt van fruit als appel- en perensoorten. Open water bevindt zich door de ondiepe greppels met name aan de randen van het plangebied in de vorm van waterlopen. Er is geen open verbinding met het Kanaal. Verlichting is alleen aanwezig langs de wegen.

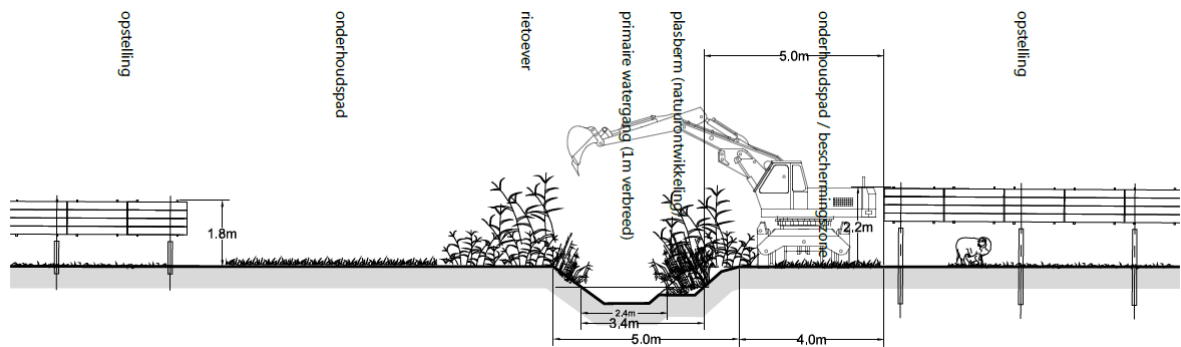

*Figuur 2. Impressie van het plangebied waar het zonneveld is gepland, gezien vanaf de Broekweg aan de noordkant (boven) met de bomenlaan erlangs en vanuit de Middenweg West aan de zuidkant (onder).
Opname: 24 december 2019*

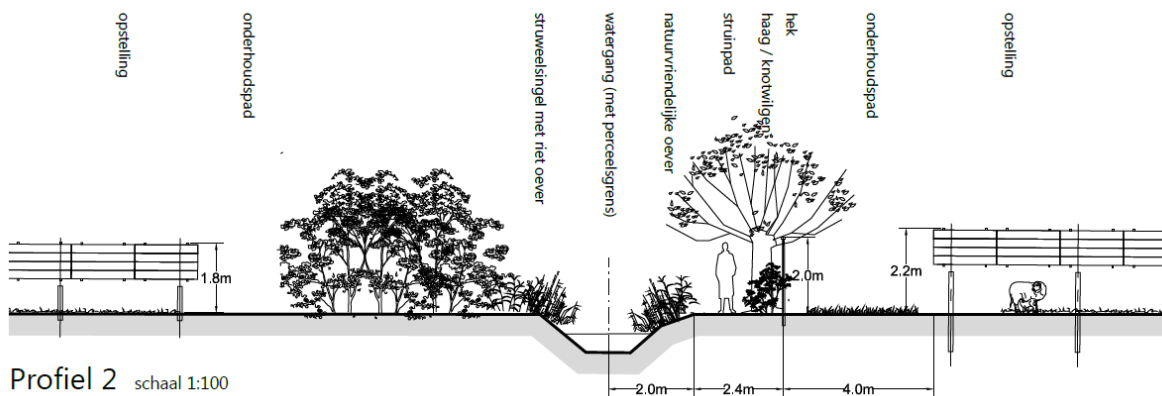
2.2 Voorgenomen ontwikkeling

Het plangebied wordt een zonneveld gerealiseerd waarbij gebruik wordt gemaakt van meervoudig ruimtegebruik: agrarische functie met aan de randen natuur in de vorm van fruitbomen in bloemrijk grasland, struweelsingels en natuurvriendelijke oevers. In totaal wordt circa 64% van het plangebied ingericht als zonneveld, de overige circa 36% wordt ingericht als natuur. De panelen worden eenzijdig en zuidgeoriënteerd opgesteld. Er wordt gebruik gemaakt van bestaande toegangswegen waardoor de aanleg van extra wegen niet van toepassing is. Er wordt geen extra verlichting aangebracht. Onder de panelen wordt begrazing toegepast door schapen. Er worden geen bomen gekapt, wel worden enkele fruitbomen geroid en elders herplant. Om het plangebied heen wordt een hekwerk van 2 meter hoog geplaatst. Tussen de percelen onderling, waarbij de watergangen de perceelsgrenzen aanduiden, wordt geen hekwerk geplaatst.

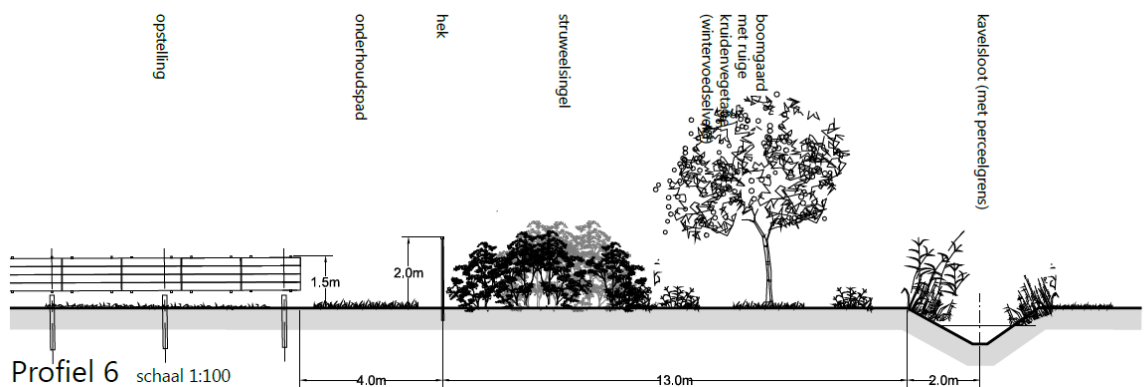
Aan het plangebied worden negen verschillende beheersmaatregelen toegekend. Enkele voorbeelden van deze beheersmaatregelen zijn als profiel weergegeven in Figuur 3.

Profiel 1 schaal 1:100

Profiel 2 schaal 1:100

Profiel 6 schaal 1:100

Figuur 3. Enkele profielen van beheersmaatregelen, bij een specifiek punt in het zonneveld Wijkerbroek Bron: Haver Droeze, 2020

3 Natuurwetgeving en -beleid

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag. Alleen bij ruimtelijke ingrepen op een beperkt aantal terreinen is het Rijk het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het onderzoeksgebied.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde dieren of planten. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime “andere soorten”. Daarnaast zijn landelijk de nesten van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan is het verplicht om te toetsen of deze leidt tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer er sprake is van een overtreding dient er onderzocht te worden of er een vrijstelling geldt. Indien dit niet het geval blijkt te zijn, is het nodig om na te gaan of een ontheffing kan worden verkregen. Bijlage 1 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

Gevolgen onderzoeksgebied

De bescherming van soorten is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

3.3 Bescherming van gebieden

Met het onderdeel gebiedenbescherming worden binnen de Wet natuurbescherming de Natura 2000-gebieden beschermd. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Voor alle gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De kern van de bescherming is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht.

Activiteiten mogen geen negatieve effecten hebben op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt

een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden.

Gevolgen onderzoeksgebied

Niet stikstof-gerelateerde effecten:

In de omgeving van het plangebied liggen diverse Natura 2000-gebieden. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden zijn Rijntakken op ruim 3,5 kilometer en Kolland & Overlangbroek op circa 4,5 kilometer. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maakt dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of tot de zeer directe zone eromheen beperkt blijven. Gezien de afstand tot de Natura 2000-gebieden, de invulling van de tussenliggende gebieden met infrastructuur, bebouwing van Wijk bij Duurstede en de voorgenomen activiteit tot zonnenveld is er geen sprake van mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied, zij het door een rechtstreekse invloed, cumulatieve invloed of externe werking. Een toetsing op grond van de Wet natuurbescherming wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

Stikstof-gerelateerde effecten

Middels een AERIUS-berekening wordt de uitstoot en depositie van stikstof en de gevolgen daarvan op Natura 2000-gebieden in kaart gebracht. In principe is een berekening van de uitstoot van werkzaamheden altijd noodzakelijk. Gezien de aard van dit project wordt een berekening van de aanlegfase geadviseerd, waarbij de inrichting en ontmanteling na circa 25 jaar worden meegenomen.

3.4 Bescherming van houtopstanden

Het omhakken of rooien van bossen (bomen) is gelet op de Wet natuurbescherming niet zomaar toegestaan. Dit geldt ook voor het rooien of het verrichten van handelingen die de dood of ernstige beschadiging van bomen tot gevolg hebben. Hieronder valt ook beschadiging door vee.

Onder bos wordt verstaan:

- alleen bossen die buiten de ‘bebouwde kom Boswet’ liggen, en
- alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are (1.000 m²) of
- bomen in een rijbeplanting, als de rij uit meer dan 20 bomen bestaat.

De gemeente stelt de grenzen van de ‘bebouwde kom Boswet’ bij besluit vast. Deze grenzen kunnen afwijken van de ‘bebouwde kom Verkeerswet’. Het besluit wordt door de provincie goedgekeurd. De grenzen zijn bij de gemeente na te vragen.

De bescherming van houtopstanden kent twee belangrijke instrumenten: meldingsplicht en herplantplicht. Een kapmelding is verplicht bij de kap van bomen buiten de bebouwde kom indien kap plaatsvindt in een houtopstand. Veelal geldt een 1 op 1 herplantplicht. Provincies bepalen welke gegevens bij een melding moeten worden aangeleverd. Voor het vellen van een houtopstand in verband met realisatie van een Natura 2000-doel is er geen herplantplicht.

De voorgenomen kap van een houtopstand hoeft niet gemeld te worden als het gaat om:

- houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom:

- houtopstanden op erven of in tuinen
- fruitbomen en windschermen om boomgaarden
- naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar
- kweekgoed
- uit populieren of wilgen bestaande:
 - wegbeplantingen,
 - beplantingen langs waterwegen, en
 - eenrijige beplantingen langs landbouwgronden.
- het dunnen van een houtopstand van:
 - uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
 - ten minste eens per tien jaar worden geoogst
 - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
 - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
- het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel
- het vellen van houtopstanden voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen
- het vellen van houtopstanden en herbepplanten op een wijze die is beschreven in een goedgekeurde gedragscode.

De provincie kan een kapverbod opleggen. Mag er wel worden gekapt, dan moeten er meestal ook nieuwe bomen worden aangeplant. De provincie kan een ontheffing of vrijstelling verlenen. Dit hangt ervan af of er hiervoor een provinciale verordening is opgesteld. Mogelijk is ook een omgevingsvergunning nodig. Het aanvragen van deze vergunning en het indienen van een kapmelding moeten apart van elkaar uitgevoerd worden. Daarnaast geeft de gemeente middelen om op te vragen bomenkaart aan welke zij wil beschermen.

Gevolgen onderzoeksgebied

Bij de aanleg en inrichting van het zonneveld worden geen bomen gekapt. Wel worden enkele fruitbomen gerooid en elders, binnen het plangebied, herplant. Het rooien van fruitbomen is niet ontheffingsplichtig. De bescherming van houtopstanden vanuit de Wet natuurbescherming is daardoor niet van toepassing.

3.5 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. In de wet heet dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Het netwerk faciliteert het beter verbinden van natuurgebieden met elkaar en met het omliggende agrarisch gebied. Het Natuurnetwerk is de kern van het Nederlandse natuurbeschermbelief. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. In of in de directe nabijheid van het NNN geldt het 'nee, tenzij'- principe. In

principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Wanneer bij een ontwikkeling mogelijke effecten op het NNN denkbaar zijn, is het noodzakelijk een NNN-toetsing uit te voeren.

Gevolgen onderzoeksgebied

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van het NNN. Het dichtstbijzijnde NNN-gebied betreffen de uiterwaarden langs de Lek, gelegen op circa 400 meter ten zuiden van het plangebied. Binnen provincie Utrecht kennen NNN-gebieden geen externe werking, waardoor met de voorgenomen werkzaamheden negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN-gebied worden uitgesloten. Een toetsing aan het NNN-beleid wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

4 Methode

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van bestaande inventarisatiegegevens en een verkennend veldbezoek.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is de Nationale Databank Flora en Fauna (hierna: NDFF) geraadpleegd en, indien beschikbaar, gebruik gemaakt van landelijke, provinciale en regionale verspreidingsinformatie. De landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, is gebruikt om na te gaan of nabij het plangebied in het verleden beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of data van de waarnemingen waren daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer) en kunnen daardoor betrekking hebben op waarnemingen buiten het onderzoeksgebied. De flora- en faunadatabase van Eelerwoude is eveneens geraadpleegd. Eelerwoude heeft onderzoek in de nabije omgeving uitgevoerd. De data van deze onderzoeken zijn opgeslagen in deze database.

4.2 Terreinbezoek

Op basis van een eenmalig veldbezoek is de geschiktheid van het plangebied voor de verwachte soorten en/of soortgroepen beoordeeld. Het veldbezoek is uitgevoerd door J. Loeffen, ecologisch adviseur bij Eelerwoude (zie kader). Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van een verrekijker. Het veldbezoek is overdag uitgevoerd op 24 december 2019 bij 7°C, bewolkt weer met af en toe wat regen en windkracht 2 Bft. Het betreft een deskundigenoordeel gebaseerd op de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn ook de aangetroffen belangwekkende soorten genoteerd.

Kader – ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

5 Beschermde soorten

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldbezoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen. Vervolgens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.1 Planten

Voorkomen en functie

Het plangebied betreft percelen in het agrarisch gebied die in gebruik zijn als weide en/of akkers. Langs de randen zijn waterlopen aanwezig met beperkte rietkragen. Tijdens het veldbezoek zijn in en langs de graslanden enkele soorten aangetroffen zoals speenkruid, hondsdrif, brandnetel en, half in het water, pitrus en riet.

Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Doordat deze gezien de winterperiode ook niet te verwachten zijn, is op grond van een deskundigenoordeel een biotoopanalyse uitgevoerd met betrekking tot de potentiële aanwezigheid van beschermde planten in het onderzoeksgebied. De aangetroffen plantsoorten en de functie van het gebied zijn kenmerkend voor een voedselrijke bodem. Gelet op de aanwezige habitat, het beheer en de functie van de percelen met het intensieve gebruik worden beschermde plantensoorten binnen de grenzen van het plangebied uitgesloten. Vanuit verspreidingsatlassen (als NDFF) zijn ook geen waarnemingen bekend van beschermde flora binnen of direct rond het gebied.

Effecten en ontheffing

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen en kunnen deze op basis van de biotoopanalyse worden uitgesloten. Ook zijn er geen gegevens van beschermde planten in of in de omgeving van het plangebied bekend uit verspreidingsatlassen. Derhalve zijn negatieve effecten op beschermde plantsoorten uit te sluiten en is een nader onderzoek of ontheffing Wet natuurbescherming niet aan de orde.

Conclusie: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde flora niet noodzakelijk.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

In het plangebied is tijdens het veldbezoek beoordeeld of de locatie geschikt is voor vleermuizen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied. In het plangebied kunnen de volgende vleermuissoorten voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en mogelijk ook watervleermuis.

Verblijfplaats

Vleermuizen maken gedurende het jaar gebruik van een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen. Zie ook kader - vleermuisverblijfplaatsen. Deze verblijfplaatsen kunnen de volgende functies hebben:

- kraamverblijfplaats
- zomerverblijfplaats
- paar- en/of baltsverblijfplaats
- winterverblijfplaats

Kader - vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouw bewonende en/of boom bewonende soorten aanwezig. De gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouw bewonend. De watervleermuis is voornamelijk boombewonend en de ruige dwergvleermuis bewoont zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

Binnen het plangebied staan geen woningen of gebouwen die potentiële verblijfplaatsen kunnen bieden voor gebouw bewonende vleermuizen. Langs de Broekweg (aan de noordzijde) staat een betonnen silo. Daar zijn geen gaten, kieren of andere ruimten in gevonden waar gebouw bewonende vleermuizen in of achter kunnen weggkruipen.

Binnen het plangebied zijn geen bomen aanwezig die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Bomen aan de rand van het plangebied zijn van voldoende grootte en omvang om kieren en holten te bevatten die geschikt zijn voor boombewonende vleermuizen om in en achter te kruipen.

Foerageergebied en vliegroutes

Het plangebied is door de geringe aanwezigheid van struweel, matig geschikt als foerageergebied. Door de ligging in een groter, agrarisch gebied, de aanwezigheid van open water als waterlopen, de Lek en het Amsterdam Rijnkanaal en opgaande beplanting als bosschages en fruitbomen buiten de grenzen van het plangebied, maakt dat het plangebied geen essentieel foerageergebied betreft.

Vleermuizen gebruiken lijnvormige elementen om zich langs te verplaatsen, zoals boomrijen en watergangen, welke als vliegroute kunnen dienen (zie ook kader – foerageergebieden en vliegroutes). Met het realiseren van het zonneveld worden geen bomen of een aaneengesloten bomenrij gekapt die potentieel als vliegroute kunnen dienen. Ook blijven de bomen langs de Broekweg behouden waardoor het lijnvormige element ongewijzigd blijft.

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter).

Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. Het opzettelijk verstoren, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het beschadigen of vernielen van vaste verblijfplaatsen, inclusief de functionele leefomgeving, is verboden vanuit de Wet natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dient te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Plaatselijke factoren met betrekking tot vleermuizen:

- Geen effect op potentiële verblijfplaatsen in woningen/ gebouwen

Binnen het plangebied staan geen woningen of gebouwen. De aanwezige silo is ongeschikt als potentieel verblijf voor gebouwbewonende vleermuizen. Negatieve effecten op gebouwbewonende vleermuizen worden uitgesloten.

- Mogelijk effect op potentiële verblijfplaatsen in bomen

Binnen het plangebied zijn geen bomen aanwezig die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats van vleermuizen. Bomen aan de rand van het plangebied kunnen wel geschikte holten bevatten. Echter, deze worden met het zonneveld niet beschadigd of vernield waardoor negatieve effecten op eventuele verblijven zijn uit te sluiten.

- Foerageergebied niet essentieel

Het plangebied is geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Er is geen sprake van een essentiële functie door de ligging in agrarisch gebied met geschikte(re) alternatieven als fruitgaarden, bosschages en open water. Ook wordt in de nieuwe situatie geen verlichting geplaatst wat een verstorend effect kan hebben op foeragerende vleermuizen.

- Vliegroute niet essentieel

Er is geen sprake van een aaneengesloten groenstructuur als bomenrij die een essentiële functie heeft of kan hebben als vliegroute. Aanwezige bomenrijen buiten de grenzen van het plangebied blijven behouden.

Conclusie: Het plangebied heeft geen essentiële functie voor vleermuizen. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is voor vleermuizen niet noodzakelijk.

5.2.2 Grondgebonden zoogdieren

Voorkomen en functie

Op basis van de aanwezige biotoop, sporen, literatuurgegevens en expertise zijn onder andere de volgende algemeen voorkomende zoogdieren binnen het plangebied aanwezig of te verwachten: egel, konijn, haas, mol, rat, diverse algemene muizen en bunzing of hermelijn, allen soorten die het plangebied kunnen benutten als (onderdeel van hun) leef- en foerageergebied. Deze soorten zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming en vallen onder het beschermingsregime “andere soorten”. In de provincie Utrecht is voor deze soorten bij een ruimtelijke inrichting een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

Voor beschermde soorten waarvoor geen vrijstelling geldt, zoals boommarter, steenmarter en waterspitsmuis is in het plangebied geen geschikt biotoop voorhanden als grotere boomholten, takkenhopen of goed ontwikkelde waterlopen. Ook staan binnen het plangebied geen oude leegstaande gebouwen waar steenmarters gebruik van kunnen maken. Voor eekhoorn ligt het plangebied buiten geschikt biotoop dat bestaat uit bosgebieden; nesten zijn dan ook niet in bomen aangetroffen. Van deze en andere beschermde soorten zijn tevens geen waarnemingen bekend in en in de directe omgeving van het plangebied.

Effecten en ontheffing

De voorgenomen werkzaamheden zullen leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van genoemde (algemeen) voorkomende zoogdieren met het beschermingsregime andere soorten. Voor deze beschermde soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Utrecht een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld. Daarnaast blijft het zonneveld toegankelijk voor deze soorten om te passeren en foerageren.

Beschermde soorten zonder vrijstelling zoals boom- en steenmarter, waterspitsmuis en eekhoorn komen niet voor in het plangebied (waterspitsmuis en eekhoorn) of er zijn geen essentiële functies als verblijfplaatsen en functioneel leefgebied aanwezig (boom- en steenmarter). De voorgenomen werkzaamheden zullen geen negatief effect hebben op beschermde soorten grondgebonden zoogdieren waardoor een nader onderzoek niet van toepassing is.

Conclusie: nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is voor grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk.

5.3 Vogels

Voorkomen en functie

Alle vogels zijn als soort beschermd in de Wet natuurbescherming. Onderscheid kan gemaakt worden tussen broedvogels en vogels met jaarrond beschermde nesten. Vogels met jaarrond beschermde nesten komen elk jaar terug bij hun nest. Deze nesten mogen dan ook niet buiten het broedseizoen worden verwijderd.

Broedvogels

De aangetroffen vogels binnen en direct rondom het plangebied behoren tot de algemene broedvogels van het buitengebied. Onder andere zwarte kraai, koksmeeuw en grote zilverreiger

zijn bij het veldbezoek waargenomen. Binnen het plangebied zijn geen nesten aangetroffen, al kan het plangebied wel worden gebruikt als nestlocatie door groundbroeders of de waterlopen door watervogels als wilde eend.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Van vogelsoorten die jaarrond van vaste rust- en verblijfplaatsen gebruik maken zijn geen verblijfplaatsen (horsten), of andere aanwijzingen (braakballen of uitwerpselen) hiertoe, aangetroffen in het plangebied. Ook ontbreken open schuren waar kerkuil en/ of steenuil gebruik van kunnen maken voor hun nestlocatie, al is geschikte bebouwing (boerderijen met schuren) wel aanwezig rondom het plangebied. Het is daardoor mogelijk dat vogels met jaarrond beschermde nesten, zoals kerkuil en steenuil maar ook buizerd en torenvalk die nestelen rondom het plangebied, deze gebruiken als onderdeel van hun foerageergebied.

Huismussen en gierzwaluwen maken voor hun nest gebruik van bebouwing, met name woningen, waar zij onder dakpannen, gevel- en nokpannen kruipen en nestelen. Binnen het plangebied zijn geen gebouwen/ woningen aanwezig en biedt de betonnen silo geen geschikte nestmogelijkheden wegens het ontbreken van geschikte openingen.

Effecten en ontheffing

Broedvogels

Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of beschadigen, alsook op het wegnemen van eieren en/of nesten van vogels. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Deze verbodsbepalingen kunnen in veel situaties worden voorkomen door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 1 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Voor de Wet natuurbescherming zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Van een aantal vogelsoorten zijn de nesten het hele jaar door beschermd. Ook de functionele leefomgeving is daarbij beschermd. Bij de aantasting van de nestlocatie en/of de functionele leefomgeving is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk. Tijdens het veldbezoek zijn geen jaarrond beschermde nesten in de bomen direct nabij het plangebied aangetroffen of sporen daarvan gevonden. Ook ontbreekt bebouwing die kan worden gebruikt als nestlocatie. Dergelijke bebouwing (boerderijen met schuren) zijn wel gesitueerd nabij het plangebied waardoor deze kan worden gebruikt als onderdeel van het foerageergebied van de soorten.

Binnen het plangebied ontbreekt geschikte bebouwing waar huismussen en gierzwaluwen gebruik van kunnen maken. Negatieve effecten op (potentiële) nestenlocaties zijn daarmee uitgesloten.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is voor vogels niet noodzakelijk. Werkzaamheden ten behoeve van het zonneveld kunnen worden uitgevoerd als is vastgesteld dat geen broedende vogels aanwezig zijn. Geadviseerd wordt buiten het broedseizoen (1 maart tot 15 juli) te werken.

5.4 Reptielen

Voorkomen en functie

Beschermde reptielen als ringslang, hazelworm en zandhagedis zijn gebonden aan specifieke terreinen. In het plangebied ontbreekt een dergelijke geschikt biotoop zoals heideterreinen, open zanderige gebieden en venranden waardoor voor hazelworm en levendbarende en zandhagedis geen geschikt biotoop aanwezig is. Ringslang zou van de waterlopen gebruik kunnen maken om te foerageren of om zich door het landschap te verplaatsen. Essentiële functies als maaisel- of bladhopen die ringslang gebruikt als broeihoop voor de afzet van eieren zijn afwezig. Er zijn geen recente verspreidingsgegevens (NDFF) bekend van reptielen in het plangebied.

Effecten en ontheffing

Het plangebied biedt geen geschikt biotoop voor beschermde reptielen. Ook zijn geen verspreidingsgegevens bekend van beschermde reptielen in of in de zeer directe omgeving van het plangebied. Door het ontbreken van voortplantingsplekken als broeihopen heideterreinen en open zand, maakt het plangebied geen essentieel onderdeel uit van de functionele leefomgeving van beschermde reptielen en kunnen negatieve effecten worden uitgesloten. Ringslang zou van de waterlopen rond het plangebied gebruik kunnen maken om zich door het landschap te verplaatsen. Deze functie kan tijdelijk worden verstoord met de aanleg van het zonneveld. Doordat rond het plangebied meerdere kavelsloten en watergangen aanwezig zijn en essentiële functies (voortplantingsplekken) ontbreken, is voldoende alternatief aanwezig zodat negatieve effecten op ringslang worden uitgesloten. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is voor reptielen niet aan de orde.

Conclusie: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is voor reptielen niet noodzakelijk.

5.5 Amfibieën

Voorkomen en functie

Een aantal soorten zoals bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander kunnen het plangebied gebruiken als (onderdeel van hun) land- en voortplantingsbiotoop. Deze soorten zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming en vallen onder het beschermingsregime “andere soorten”. In de provincie Utrecht is voor deze soorten bij een ruimtelijke inrichting een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

Voor andere beschermde amfibieën zoals kamsalamander of rugstreeppad ontbreekt geschikt biotoop; als goed ontwikkelde (visvrije) vennetjes, nabij gelegen bosschages en een goed vergraafbare bodem. Van deze soorten zijn ook geen waarnemingen bekend middels verspreidingsgegevens. Van heikikker zijn in de directe omgeving wel waarnemingen bekend van

exemplaren. Roepende dieren zijn niet waargenomen evenals larven dat duidt op voortplantingswater. Het voortplantingswater voor heikikker bestaat uit ondiep, zonbeschenen, voedselarm en vaak relatief zure watergangen. De watergangen rond het plangebied zijn door de agrarisch gronden rondom niet voedselarm, wat ook terug te zien is in de aanwezige vegetatie. Ook zijn geen verlandingsplekken aanwezig of delen van de watergang die ontoegankelijk zijn voor vissen. De waterlopen rond het plangebied kunnen wel door migrerende heikikkers worden gebruikt om zich door het landschap te verplaatsen, een voortplantingsfunctie is niet aan de orde. Overwintering vindt plaats op vorstvrije plekken op het land. Ten tijde van het veldbezoek in de winterperiode was het land vrij nat; met name op de plekken waar de percelen worden ontsloten. Dit geeft aan dat holletjes onder maaiveld snel vollopen met water dat kan bevriezen. Ook zorgt het intensieve agrarische gebruik ervoor dat kleine hopen gemakkelijk worden dichtgereden. Dit maakt dat de percelen ongeschikt zijn als overwinteringslocatie.

Effecten en ontheffing

De werkzaamheden hebben op genoemde (algemeen) voorkomende amfibieën met het beschermingsregime “andere soorten” een tijdelijk negatief effect voor de gewone pad, die het plangebied als landbiotoop kan gebruiken. Daarnaast zijn deze soorten opgenomen in de Wet natuurbescherming en vallen onder het beschermingsregime “andere soorten”. In de provincie Utrecht is voor deze soorten bij een ruimtelijke inrichting een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

In het plangebied is in de huidige situatie geen geschikt biotoop aanwezig voor beschermde amfibieën zoals rugstreeppad en kamsalamander. Voor heikikker wordt het plangebied uitgesloten als essentiële functie; zowel aangaande voortplantingsplaats als overwinteringslocatie. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Onderdeel van het zonneveld is de aanleg van een natuurvriendelijke oever. Deze zorgt ervoor dat het plangebied meer geschikt wordt als leefgebied voor amfibieën, zoals de heikikker. Doordat de waterlopen door algemene amfibiesoorten kunnen worden gebruikt als leefgebied, wordt in het kader van de zorgplicht aanbevolen graafwerkzaamheden aan de oevers en waterlopen uit te voeren in de periode augustus tot en met oktober, wanneer larven zijn volgroeid en voordat de winterperiode aanvangt.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is voor amfibieën niet noodzakelijk. Aanbevolen wordt graafwerkzaamheden aan de waterlopen uit te voeren in de meest gunstige periode voor amfibieën.

5.6 Vissen

Voorkomen en functie

De waterlopen rondom het plangebied bieden geschikt biotoop voor algemene vissoorten als drie- of tiendoornige stekelbaars of kleine modderkruiper. Door het grotendeels ontbreken van dan wel beperkte aanwezigheid van een goed ontwikkelde water- en oevertvegetatie en diepe delen in de watergang die vorstvrij blijven en daarmee geschikt zijn als overwinteringslocatie, zijn de watergangen matig geschikt als habitat voor de beschermde grote modderkruiper. Waarnemingen van beschermde vissoorten zijn ook niet bekend.

Effecten en ontheffing

Er worden alleen werkzaamheden aan de taluds van de watergangen uitgevoerd waar een natuurvriendelijke oever wordt gerealiseerd. Doordat niet de gehele watergang wordt vergraven en deze als geheel behouden blijft, blijft voor aanwezige vissen de mogelijkheid te vluchten. Voor beschermde vissoorten als grote modderkruiper worden met de aanleg van de natuurvriendelijke oever geen essentiële voortplantingsplaatsen of overwinteringsplaatsen verstoord of beschadigd.

Als meerwaarde voor het plangebied worden natuurvriendelijke oevers gerealiseerd wat de ontwikkeling van water- en oevervegetatie stimuleert en daarmee meer geschikt habitat biedt voor vissoorten als kleine en grote modderkruiper. Ook andere algemene vissoorten en soorten als insecten, dagvlinders en amfibieën profiteren hiervan. Voor de beschermde grote modderkruiper is geen sprake van een diep deel dat kan worden gebruikt als overwinteringslocatie of voortplantingslocatie. Vaste rust- en verblijfplaatsen van grote modderkruiper worden met het realiseren van de natuurvriendelijke oevers niet verstoord of verwijderd waardoor geen sprake is van negatieve effecten op de grote modderkruiper of andere beschermde vissoorten.

Let op dat in het kader van de zorgplicht de werkzaamheden aan de taluds, onder de waterlijn, worden uitgevoerd als de temperatuur van het water tussen de range van 0 en 25° Celsius is en er geen ijs op het water ligt. Binnen deze temperatuurrange kunnen vissen op veranderingen reageren en worden slachtoffers zoveel mogelijk voorkomen. Indien aan deze voorwaarde wordt voldaan is nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming niet aan de orde.

Conclusie: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde vissen is niet noodzakelijk, mits de werkzaamheden onder de waterlijn worden uitgevoerd als de temperatuur tussen de aangegeven range is.

5.7 Ongewervelden

Voorkomen en functie

Van de groep ongewervelden (dagvlinders, libellen, kevers, kreeftachtigen en weekdieren) worden beschermde soorten als gevlekte witsnuitlibel en platte schijfhoorn niet verwacht. Dit door het ontbreken van geschikt habitat dat onder andere bestaat uit heideterreinen, goed ontwikkelde watergangen en venranden. Er zijn in de databank en in atlassen geen verspreidingsgegevens bekend van beschermde ongewervelden in en rondom het plangebied.

Effecten en ontheffing

Het plangebied biedt ongeschikt biotoop voor beschermde ongewervelden. Ook blijven de watergangen behouden en worden natuurvriendelijke oevers aangelegd. Er is geen sprake van negatieve effecten op beschermde ongewervelden. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde ongewervelden niet noodzakelijk.

6 Conclusie

Op basis van deze quickscan worden de onderstaande conclusies getrokken.

6.1 Bescherming soorten

De aanleg van zonneveld Wijkerbroek zal naar verwachting tijdelijk verlies van leefgebied van overige beschermde soorten veroorzaken. Hiervoor zijn door de provincie Utrecht vrijstellingen van de ontheffingsplicht opgesteld. De ingreep heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten, omdat er voldoende leefgebied aanwezig blijft en het relatief algemene soorten betreft. Voor deze soorten geldt dan ook een vrijstelling van ontheffingsplicht indien het een ruimtelijke ontwikkeling betreft. Ook is na de aanlegfase het gebied weer toegankelijk voor soorten en worden natuurwaarden versterkt met de inrichting. Nader onderzoek naar deze overig beschermde soorten (algemeen voorkomende zoogdieren) of een ontheffing Wet natuurbescherming is daarom niet noodzakelijk.

6.1.1 Rekening houden met vogels

Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Wet natuurbescherming een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat versturende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen¹ mogen worden uitgevoerd. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met de werkzaamheden geen bezette nesten worden verstoord.

6.1.2 Let op bij werkzaamheden aan oevers en watergangen

Amfibieën

Onderdeel van het zonneveld is de aanleg van een natuurvriendelijke oever. Doordat de waterlopen door algemene amfibiesoorten kunnen worden gebruikt als leefgebied, wordt in het kader van de zorgplicht aanbevolen graafwerkzaamheden aan de oevers en waterlopen uit te voeren in de periode augustus tot en met oktober, wanneer larven zijn volgroeid en voordat de winterperiode aanvangt.

Vissen

Let op dat in het kader van de zorgplicht de werkzaamheden aan de taluds, onder de waterlijn, worden uitgevoerd als de temperatuur van het water tussen de range van 0 en 25° Celsius is en er geen ijs op het water ligt. Binnen deze temperatuurrange kunnen vissen op veranderingen reageren en worden slachtoffers zoveel mogelijk voorkomen. Indien aan deze voorwaarde wordt voldaan is nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming niet aan de orde.

¹ In het kader van de Wet natuurbescherming wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 1 maart tot 15 juli.

6.2 Bescherming gebieden

Niet- stikstof gerelateerde effecten

In de directe omgeving van het plangebied liggen op circa 3,5 tot 4,5 kilometer afstand de dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maakt dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of de zeer directe zone eromheen beperkt blijven. Een toetsing op grond van de Wet natuurbescherming wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

Stikstof gerelateerde effecten

Middels een AERIUS-berekening wordt de uitstoot en depositie van stikstof en de gevolgen daarvan op Natura 2000-gebieden in kaart gebracht. In principe is een berekening van de uitstoot van werkzaamheden altijd noodzakelijk. Gezien de aard van dit project wordt een berekening van de aanlegfase noodzakelijk geacht, waarbij de inrichting en ontmanteling na circa 25 jaar worden meegenomen.

6.3 Bescherming houtopstanden

Bij de aanleg en inrichting van het zonneveld worden geen bomen gekapt. Wel worden enkele fruitbomen gerooid en elders, binnen het plangebied, herplant. Het rooien van fruitbomen is niet ontheffingsplichtig. De bescherming van houtopstanden vanuit de Wet natuurbescherming is daardoor niet van toepassing.

6.4 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van het NNN. Binnen provincie Utrecht kennen NNN-gebieden geen externe werking, waardoor met de voorgenomen werkzaamheden negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN-gebied worden uitgesloten. Een toetsing aan het NNN-beleid wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

6.5 Geldigheid onderzoek

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

Literatuurlijst

- Creemers R.C.M. & van Delft J.J.C.W. (2009). *De amfibieën en reptielen van Nederland*, - *Nederlandse fauna 9*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Dietz, C., Helversen, O. van, & Nill, D. (2011). *Vleermuizen: Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika*. Utrecht, Nederland: De Fontein & Tirion Uitgevers.
- Koninklijke Vermande (1999-2009). *Planten en dieren, Flora- en faunawet*, band 1, 2, 3, 4 en 5. SDU Uitgeverij, Den Haag
- Limpens, H., P. Twisk & G. Veenbaas (2004). *Met vleermuizen overweg*. Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, reconstructie en beheer van wegen praktische invullingen kan worden gegeven aan de wettelijke zorgplicht voor vleermuizen. Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft / Zoogdiervereniging, Arnhem.
- Ministerie van Economische Zaken (2016). *Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen*. Ministerie van Economische Zaken, versie 1.3.
- Weeda, R., Westra, C., Westra, E. J., & Westra, T. (1985-1994). *Nederlandse oecologische flora: Wilde planten en hun relaties 1 t/m 5*. Amsterdam, Nederland: IVN in samenw. met de Vara en de VEWIN.

Soortinformatie en overige websites:

- www.zoogdiervereniging.nl
- www.ravon.nl
- www.sovon.nl
- www.ndff-ecogrid.nl
- www.floron.nl
- www.verspreidingsatlas.nl

Kaartmateriaal provincie Utrecht:

- <https://webkaart.provincie-utrecht.nl/viewer/app/Webkaart?bookmark=fe39c576c39242e88f028a0ad01af320>
- <https://webkaart.provincie-utrecht.nl/viewer/app/Webkaart?bookmark=b86d8df9947f4c568d8f613ce2354f88>

Bijlage 1 Wettelijk kader natuurwetgeving

Bescherming van soorten

Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

- 1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn**

Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn

- 2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn**

Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd².

- 3. Beschermingsregime “andere soorten”**

Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het ‘nee, tenzij-principe’. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd (figuur 1). De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep ‘Overige soorten’). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- Een vrijstelling geldt;
- Er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);
- Een ontheffing is verkregen.

² De brochure ‘Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen’, versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaat- sen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplanting- plaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Figuur 1. Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. De afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. De ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaand figuur geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich verstorende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*).

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (*artikel 10*). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant....”*.

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen. In het Kader Wettelijk Belang wordt een overzicht gegeven van deze belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (Svl) van de soort. De Svl varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de Svl dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime. Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De Svl (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).
2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** “De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort”.
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.
- **Beschermingsregime Overige soorten:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de Vogelrichtlijn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor andere 'nationaal' beschermde soorten kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Programmatistische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatistische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de 'Generieke' of 'Gebiedsgerichte aanpak'. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebieden Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatistische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

Eelerwoude

www.eelerwoude.nl